

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Історія одного міста

СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА

Київ 2018

УДК 342.7.03(477)
ББК 67.9(4Укр)400.7

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Ця публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках проекту «Права людини в дії», який виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID або Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 55 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з між-

народного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів. Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <https://www.usaid.gov/uk/ukraine> та сторінці у Facebook www.facebook.com/USAIDUkraine.

Історія одного міста. Станиця Луганська / Melamory Maris, заг. ред. – О.А. Біда, О.А. Мартиненко / Українська Гельсінська спілка з прав людини. — К., 2018. – 24 с.

УДК 342.7.03(477)
ББК 67.9(4Укр)400.7

Дизайн: В'ячеслав Боднар
Коректура тексту: Світлана Рибалко

© Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2018

Історія одного міста

Станиця

Луганська

ЗМІСТ

ВСТУП	4
КВІТНЕВИЙ «ПЕРЕВОРОТ»	5
ЕСКАЛАЦІЯ ПОДІЙ	8
ЗЛОЧИНИ БАТАЛЬЙОНІВ «ТОРНАДО» І «ЧЕРНІГІВ»	12
ЖИТТЯ ПІД КУЛЯМИ	14
КПВВ «СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА»	17
РОЗВЕДЕННЯ СИЛ	19
ВИСНОВКИ	21
Додаток №1. Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. цивільні особи	22
Додаток №2. Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. військовослужбовці	23
Додаток №3. Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. учасники НЗФ	24

ВСТУП

СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА лежить на річці Сіверський Донець і є однією з двох станиць на території України, заснованих наприкінці XVII ст. донськими козаками.

Багатівікова козацька історія знайшла своє відображення у символіці населеного пункту. Жовто-блакитний колір державного прапора доповнений пурпуровим кольором – символом Донського козацтва, а історичні особливості виражені зображенням Моськиного кургану з козацької вежею¹.

Станиця Луганська або Станиця (скорочена назва) – селище міського типу і центр однойменного району, який на південному заході безпосередньо межує з містом Луганськ. Відстань між двома крайніми точками населених пунктів становить приблизно 11 км.

Завдяки такому близькому сусідству сформувалися міцні економічні зв'язки між промисловим Луганськом та сільськогосподарською Станицею. Промисловість селища представлена підприємствами з обслуговування залізничного транспорту, піщаного кар'єру, промисловими та харчовими комбінатами і рибним господарством.

Станиця Луганська є залізничним вузлом і має хорошу транспортну розв'язку: дві залізничні станції – Кіндрашівська і Кіндрашівська-Нова – та регіональну автомобільну дорогу². Населення селища на січень 2014 р. становило 13 774 особи³.

Навесні 2014 р. Станиця Луганська разом з іншими селами та містами на Сході України опинилася у вирі подій. З березня – квітня у селищі з'явилися активісти, які проводили проросійські мітинги та акції на підтримку референдуму⁴. Були спроби захоплення адміністративних будівель.

Через близьку відстань до Луганська (11 км) і до кордону з Російською Федерацією (23 км), а також через наявність залізничних та автомобільних шляхів, які ведуть у бік РФ, Станиця Луганська завжди приваблювала бойовиків.

З квітня по серпень 2014 р. селище стало частиною територій, непідконтрольних українському уряду. 21 серпня 2014 р. Станицю Луганську було звільнено від терористів, проте бойові дії в її околицях тривають і досі.

¹ Сайт Станично-Луганської районної бібліотеки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://stan-lib.ucoz.ru/index/istorija_stanicy_luganskoj/0-18

² Там само

³ Чисельність населення України станом на 1 січня 2014 року // Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2014/publ2014.asp

⁴ В Станице Луганской проходит пророссийский митинг. Местные жители опасаются захвата отдела МВД // Obzor.lg.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.obzor.com.ua/news/miting35452>

КВІТНЕВИЙ «ПЕРЕВОРОТ»

У 2014 р. в Станицю Луганську прийшла «русская весна», а разом з нею і її прихильники. Розташування поблизу Луганська стало однією з причин швидкого розвитку подій у селищі, адже час від часу відсутність політичної активності у представників місцевого населення або її недостатність цілком компенсувалася «активістами» із сусіднього міста.

Наприкінці квітня контроль над Станицею Луганською встановив командир так званого Народного ополчення Луганщини Олексій Мозговий. Він прийшов у селище з Луганська після подій 23 квітня – невдалої спроби захопити будівлю СБУ. Думки очільників «народної революції» щодо подальших дій різнилися, Мозговий вирішив покинути місто і разом зі своїм «ополченням» піти у партизани⁵. Місцем дислокації і табором з військової підготовки терористи обрали оздоровчий табір на березі Сіверського Донця, відоміший як туристична база «Дубрава» неподалік Станиці Луганської⁶.

«Куди підете? – У літні табори, – загадково відповів Олексій, – будемо брати під народний контроль область»⁷.

Найперші ознаки «русской весны» у містечку виявились одночасно з появою сепаратистів і мітингів, які вони організовували. Щоправда, зібрання були не масовими і переважно – мирними. Зазвичай із трибун, прикрашених триколорами і георгіївськими стрічками, лунали заклики захистити Луганську область від київської «бандитської» влади⁸, а у мешканців Станиці були власні претензії до влади, зокрема до місцевої.

Річ у тому, що люди зі сільськогосподарської Станиці продавали свій товар у прикордонних російських населених пунктах, перетинаючи кордон за спрощеною системою (за допомогою спеціальної довідки з районної ради). Відповідно посилений контроль українсько-російського кордону, введений у 2014 р. з початком Антитерористичної операції, перешкоджав економічним інтересам населення. До того ж, новопризначений Олександром Турчиновим голова РДА Дмитро Винник не зміг здобути прихильності ані працівників адміністрації, ані місцевих мешканців.

Невдоволення спровокувало багатотисячний стихійний мітинг місцевих мешканців, які зібралися 28 квітня для обговорення проблеми закриття кордону. Коли напруження в натовпі сягнуло необхідного рівня, долучилися прихильники Мозгового – станичні козаки на чолі з Валерієм Лопіним⁹. Саме він протягом 40 хвилин готував натовп до рішучіших дій і повів до райдержадміністрації під гаслами встановлення у Станиці народовладдя¹⁰. Однак, як виявилось пізніше, в очільників натовпу були свої власні цілі, не пов'язані з початковою метою зібрання.

Після довгої розмови у кабінеті голови Станично-Луганської РДА Дмитра Винника, яка закінчилася його відмовою скласти повноваження, активісти витіснили Винника з кабінету і через «народне голосування» позбавили влади¹¹. На його місце за пропозицією лідера «Народного ополчення Луганщини» Олексія Мозгового було призначено заступника Винника

⁵ Мозговой штурм: раскол в рядах луганских ополченцев // Комсомольская правда в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kp.ru/daily/26223/3106212/>

⁶ Александр Ретивов. «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 1 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/03/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-1/>

⁷ Там само

⁸ В Станице Луганской проходит пророссийский митинг. Местные жители опасаются захвата отдела МВД // Obzor.lg.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.obzor.com.ua/news/miting35452>

⁹ Дані Центру дослідження ознак злочинів «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/lopin-valerij-vladimirovich/>

¹⁰ В Станице Луганской пророссийские активисты подтягиваются к отделению милиции – активист // 0642ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/524644>

¹¹ В милиции опровергли информацию о захвате Станично-Луганской РГА // 0642ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/524982>

– Михайла Болгова – тимчасово виконуючим обов'язки¹². І за традицією «русской весны», над адміністрацією було вивішено російський прапор¹³. Все це було задокументовано російськими журналістами, які «випадково» опинились біля РДА¹⁴. А далі відзнятий матеріал¹⁵, підкріплений гарною «картинкою», активно прокручувався у головних новинах РФ¹⁶.

«Возмущенный народ» захватил администрацию для картинки (так же, как «захватил» 9 марта Луганскую ОГА). Просто ввалились и несколько часов галдели. Никто из «восставших» там не остался».

**Правозахисник
Костянтин Реуцький**

Ситуация на 30 квітня 2014 року у Луганській області
Джерело: <https://lugansk-ig-ua.livejournal.com/157843.html>

Офіційні органи місцевої влади Станиці Луганської у відповіді на запит Центру Документування УГСПЛ щодо захоплення райдержадміністрації у квітні 2014 р. зазначили: «будівля райдержадміністрації невстановленими або іншими особами не захоплювалась». Виникає питання, навіщо було потрібне фейкове захоплення райдержадміністрації?

Найімовірніша відповідь – для того, щоб заручитися підтримкою офіційної влади у період приготувань до референдуму. Станиця Луганська – це ворота в самісінський центр «ЛНР», і той, хто утримуватиме над нею контроль, матиме плацдарм для просування у бік Луганська. Усвідомлюючи це, представники НЗФ облаштували перший блокпост на автомобільному мості через річку Сіверський Донець¹⁷.

¹² Новое Активисты заставили сложить полномочия главу Станично Луганской РГА Алексей Мозговой // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GxMzyZ52gYw>

¹³ Луганск. Хроника противостояния 28, 29 апреля 2014 г. // Наша газета.net [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nashagazeta.net/56966-lugansk-hronika-protivostoyaniya-28-29-aprelya-2014-g.html>

¹⁴ Новое Активисты заставили сложить полномочия главу Станично Луганской РГА Алексей Мозговой // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GxMzyZ52gYw>

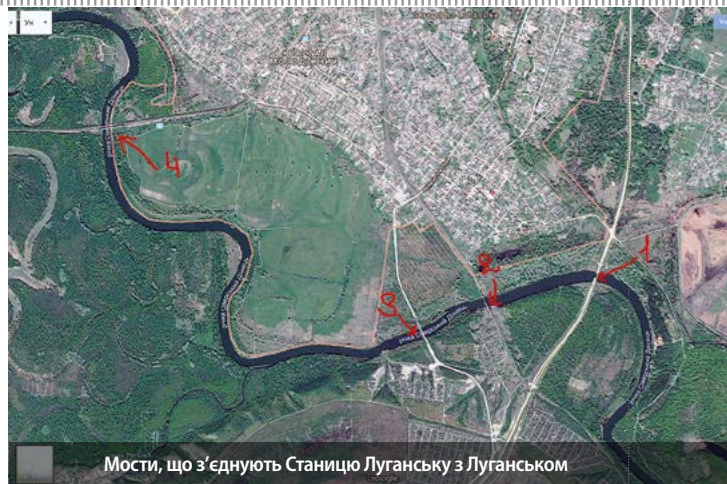
¹⁵ Что происходит в Станице Луганской – был захват администрации или нет // vgorode.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lg.vgorode.ua/news/sobytyia/220977-cto-proykhodyt-v-stanytse-luhanskoi-byl-zakhvat-admynystratsyy-ily-net>

¹⁶ В одном из районных центров Луганской области прошёл митинг сторонников федерализации // Первый канал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.1tv.ru/news/2014-04-29/49149-v-odnom-iz-rayonnyh-tsentrov-luganskoy-oblasti-proshyol-miting-storonnikov-federalizatsii>

¹⁷ Доповідь про порушення прав людини у зоні збройного конфлікту в Луганській області. Станично-Луганський сектор / Ю. Асєєв, Я. Смєлянська та ін. // ГО «Харківська правозахисна група» – С. 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khpq.org/files/docs/1530865045.pdf>

Річка слугує природним кордоном між Станицею та Жовтневим районом Луганська. Через неї пролягають 4 мости: пішохідний, залізничний і два автомобільних. Лише вони з'єднують районний центр і місто. До того ж, правий берег річки – це височина, а лівий – низовина. Блокпост було облаштовано на правому березі, з боку в'їзду в місто. З погляду тактики розміщення на цьому березі вдаліше, бо він вищий і з нього проглядається міст і протилежний берег.

У районному центрі тим часом проводилась активна підготовка до так званого референдуму¹⁸. Місцеві активісти працювали на повну силу, всіляко залякуючи мешканців селища історіями про жорстокі «звірства бандерівців», які «вбивають за російську мову». Не всі вірили у такі розповіді, частина станичан пов'язувала своє майбутнє з Україною¹⁹.

БЮЛЛЕТЕНЬ
ГОЛОСОВАНИЯ НА РЕФЕРЕНДУМЕ 11 МАЯ 2014 ГОДА
ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ НА РЕФЕРЕНДУМІ 11 ТРАВНЯ 2014 РОКУ

Отметьте любым знаком в квадрате тот вариант ответа, за который вы голосуете:
Відзначте будь-яким знаком у квадраті той варіант відповіді, за який голосуєте:

**Поддерживаете ли Вы
Акт о государственной самостоятельности
Луганской Народной Республики?
Чи підтримуєте Ви
Акт про державну самостійність
Луганської Народної Республіки?**

да/так нет/ні

Бюллетень, в котором оставлены неотмеченными или отмечены два варианта ответа, считаются недействительными
Бюллетень, в якому залишені невідзначеними або відзначені два варіанти відповіді, вважається недійсним

Бюллетень, який використовувався під час так званого «референдуму» у травні 2014 року

Різка зміна у настроях людей сталася після трагічних подій в Одесі на початку травня²⁰: пропагандистські лозунги вже звучали і сприймалися по-іншому, і проросійські погляди стали домінувати. 11 травня у Станиці панував святковий настрій, люди йшли на виборчі дільниці сім'ями, буквально тримаючись за руки²¹.

Однак святковий настрій протримався недовго – з початком активної фази антитерористичної операції і появою перших жертв він зникне і не з'являтиметься ще протягом кількох років.

¹⁸ Там само

¹⁹ Автопробег Луганск - Станиця-Луганская. (за неделимую Украину) // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=a09UreqI9g>

²⁰ Трагедия 2 мая в Одессе. Что на самом деле произошло на Куликовом поле // Новое время [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nv.ua/publications/tragediya-2-maya-v-odesse-cto-na-samom-dele-proizoshlo-na-kulikovom-pole-44935.html>

²¹ Александр Ретивов. «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 1. // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/03/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-1/>

ЕСКАЛАЦІЯ ПОДІЙ

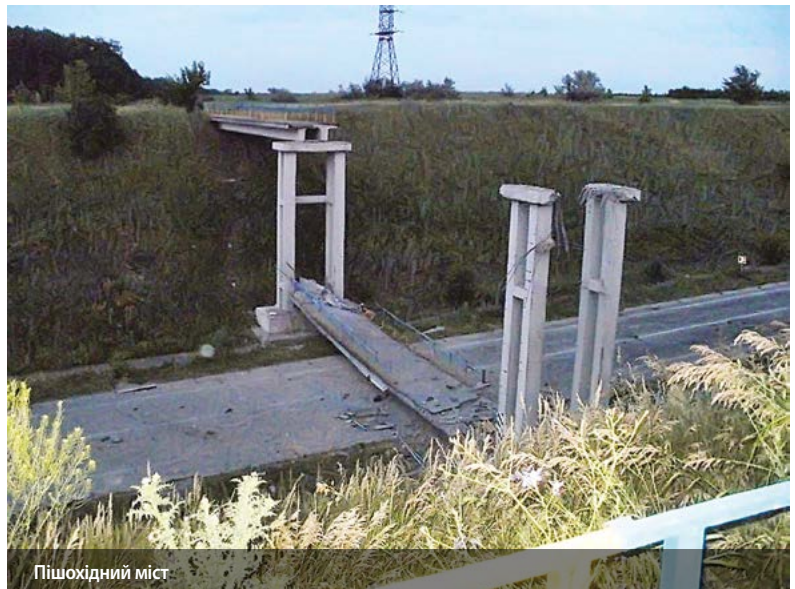
У другій половині травня невідомі, але добре озброєні особи намагалися прорватися через українсько-російський кордон поза пунктами пропуску²². Одразу після цього було скоєно напад зі штурмом на прикордонну заставу «Станиця Луганська»²³. Нерозпізнані особи мали за мету приєднання до місцевих сепаратистів, але так їм не вдалося: українським військовослужбовцям вдалося утримати контроль над кордоном.

Ескалація подій почалася після дводенної облоги Луганської прикордонної бази 2 – 4 червня. Активні дії учасників НЗФ і висока вірогідність втрати контролю над східним кордоном країни змусила перейти до рішучих дій Збройні сили України (далі – ЗСУ). Працюючи на випередження, 6 червня українська авіація завдала удару по представниках НЗФ, які дислокувалися на турбазі «Дубрава»²⁴ неподалік Станиці Луганської. Унаслідок цього за інформацією з російських ЗМІ, дістали поранення двоє бойовиків²⁵. Незважаючи на невеликі втрати серед особового складу НЗФ, найважливішим виявилось те, що тактично вигідне місце дислокації на березі Сіверського Донця було зруйновано. Тож бойовикам не лишалося нічого, окрім як покинути його.

Вони «переїхали» у приміщення школи у селищі Макарове, що неподалік від мосту і, відповідно, від блокпосту. Проте 13 червня артилерія ЗСУ дістала їх і на новому місці дислокації. Оскільки школа розміщувалася безпосередньо у житловому секторі і була буквально оточена будинками, внаслідок пошкоджень²⁶ бойовики були змушені шукати нову базу.

Чутки про авіанальоти дуже швидко розлетілися по всій Станиці. Власне, ніхто точно не знав, що відбулося насправді у «Дубраві» та Макаровому, але люди охоче вірили розповідям про «звірства» українських військовослужбовців. Настрої місцевого населення різко змінилися. Нещодавня легковажність зникла, натомість прийшло усвідомлення, що до Станиці наближалася справжня війна.

Цивільні поспіхом покидали свої будинки і виїжджали за межі селища, вулиці відчутно спорожніли, так само, як і адміністративні будівлі²⁷. Цим скористалися бойовики – вони займали покинуті адміністративні будівлі і влаштовували там свої бази, ховаючись за «живим» людським щитом. Саме тоді було облаштовано славнозвісну базу у «Мостопоїзді», який впритул прилягав до с. Кіндрашівська.

Пішохідний міст

²² На пограничников Луганщины напали вооруженные люди с гранатометами // Комсомольская правда в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kp.ua/politics/453742-na-pohranychnykov-luhanschyny-napaly-vooruzhennyye-luidy-s-hranatometamy> ; 5 пограничников ранены: в Станице ждут подкрепление от Нацгвардии // Vgorode.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lg.vgorode.ua/news/sobytyia/223620-5-pohranychnykov-raneny-v-stanytse-zhdut-podkrepleniye-ot-natshvardyy>

²³ Пограничники отразили атаку в Луганской области // Mediaport [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mediaport.ua/pogranichniki-otrazili-ataku-v-luganskoy-oblasti>

²⁴ Украинские войска нанесли удар по базе отдыха в Станице-Луганской // Остров [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ostro.org/lugansk/society/news/446452/>

²⁵ Украинские самолеты засыпали бомбами луганскую базу отдыха // НТВ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ntv.ru/video/847700/>

²⁶ Александр Ретивов «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 2 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/04/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-2/>

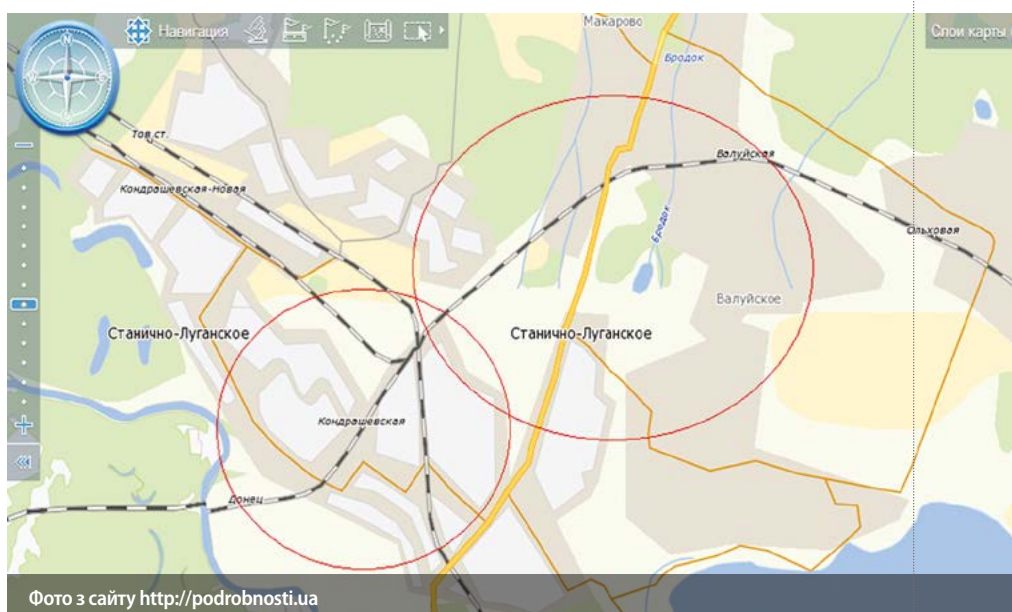
²⁷ Александр Ретивов «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 2 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/04/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-2/>

Після кількох боїв на околицях Луганська, зокрема і в районі Станиці Луганської²⁸, селище декілька разів переходило з «рук у руки». Ймовірність закріплення ЗСУ у Станиці наштотувала бойовиків на думку заблокувати шляхи, які з'єднували селище з містом. У результаті станом на 5 червня 2014 року у Станиці Луганській вже було підірвано два мости: один – пішохідний, біля пам'ятника князю Ігорю, його рештки заблокували проїзд через новий автомобільний міст, другий – автомобільний, що поєднував береги Сіверського Донця і був частиною автошляху Р22 з Луганська до кордону з Російською Федерацією²⁹. Окрім цього, невідомі особи підірвали залізницю на перегоні Кіндрашівська-Нова – Городній³⁰. Підступи до міста посилено охоронялись.

У другій половині червня українські війська під натиском бойовиків були вибиті на околиці Станиці Луганської. Селище опинилося між протиборчими сторонами і час від часу опинялося під обстрілами. У Станиці вже не було ні газу, ні електрики, ні води, ні тихої ночі...

Однак справжні жахи війни припали на середину літа 2014 р.

2 липня Станицю Луганську і прилеглу впритул станцію Кіндрашівська було обстріляно. Унаслідок цього за різними даними загинуло від 9³¹ до 12³² осіб, було поранено 11 осіб³³. За даними Мапи пам'яті Центру документування УГСПЛ, представленими на сайті <http://memorialmap.org/map>, внаслідок обстрілу 2 липня 2014 р. загинуло 12 осіб³⁴.

Найбільше постраждали дві зони, які потрапили під прямий вогонь. Перший удар було завдано по вул. Москва-Донбас, через який було суттєво пошкоджено або повністю зруйновано 6 житлових будинків, райвідділ міліції і суд, зазнали пошкоджень і прилеглі квартали.

Другий – з невеликою різницею у часі припав на вул. Островського станції Кіндрашівська. Там було суттєво пошкоджено або повністю зруйновано 9 одноповерхових житлових будинків, 4 багатоквартирних будинки, а

²⁸ Ополченцы заявляют, что остановили 40 танков под Луганском и ведут бои // РИА Новости [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ria.ru/world/20140612/1011754826.html>

²⁹ В Станице Луганской взорваны два моста (фото) // 0642ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/556525>

³⁰ У Луганській області невідомі підірвали залізничну колію // ТСН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/u-luganskiy-oblasti-nevidomi-pidirvali-zaliznichnu-koliyu-356026.html>

³¹ Силы АТО разбили позиции боевиков на Змеиной горе на подъезде к поселку Станица Луганская // УНИАН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.net/politics/935531-silyi-ato-razbili-pozitsii-boevikov-na-zmeinoy-gore-na-podyezde-k-poselku-stantitsa-luganskaya.html>

³² Відкритий лист Президентіві Україні Петру Порошенко від голови Луганської обласної ради Валерія Голенка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oblrada.lg.ua/content/otkrytoe-pismo-prezidentu-ukrainy-petru-poroshenko>

³³ В результате авиаудара по Станице Луганской погибли 10 мирных жителей, среди них ребенок, - райсовет // 112.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://112.ua/obshchestvo/v-rezultate-aviaudara-po-stantice-luganskoj-pogibli-10-mirnyh-zhiteley-sredi-nih-rebenok-oblsovnet-83222.html>

³⁴ Мапа пам'яті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://memorialmap.org/map>

також господарські будівлі, гаражі³⁵.

На відео, відзнятому одразу після обстрілу, зафіксовано охоплені пожежами зруйновані будинки, уламки споруд, розкидані впереміш із частинами людських тіл, трупи людей, прикриті ковдрами...³⁶.

«Після події 2 липня 2014 року в Станиці вже ніхто не посміхався. Всі, хто раніше сприймав це як якийсь сюрреалізм, навіть не бажаючи став усвідомлювати реальність того, що відбувається»³⁷.

Олександр Ретівов

Інформація щодо обстрілів, яка з'явилася у ЗМІ, дуже різнилася. Російська сторона звинуватила повітряні сили ЗСУ у нанесенні авіаударів по Станиці, українська сторона у відповідь звинуватила бойовиків НЗФ та РФ³⁸.

Виходячи зі свідчень очевидців, які згадують про звуки літака, а також враховуючи масштаби руйнувань, знайдені рештки снарядів, воронки, можна припускати, що мова все-таки йде про авіаудар³⁹. Проте, враховуючи те, що Центр Документування не володіє повною інформацією щодо цих подій, будуть висвітлені основні версії, які з'являлися в українських та російських ЗМІ.

Українські ЗМІ	Російські ЗМІ
«З огляду на знайдені уламки, по населених пунктах вели вогонь з мінометів» ⁴⁰ .	«ЗСУ завдали по Станиці авіаудар» ⁴¹ .
«Російські бойовики обстріляли житлові квартали селища Станиця Луганська. Атаку вели з важкої зброї, імовірно, «Граду». Терористи намагаються звинуватити в обстрілі АТО. Втім, українська авіація в тому напрямку сьогодні не літала» ⁴² .	«Збройні сили України нанесли авіаудар у Станично-Луганському районі і звинувачують у цьому РФ» ⁴³ .
«Напередодні на Луганщині були свідомо знищені усі радіолокаційні станції. Сліди мінометників ведуть у бік Росії. Одразу ж після знищення останньої РЛС з'явилися повідомлення проросійських ЗМІ про бомбардування Кондрашівки» ⁴⁴ .	

³⁵ Доповідь про порушення прав людини у зоні збройного конфлікту в Луганській області. Станично-Луганський сектор. / Ю. Асєєв, Я. Смелянська та ін. // ГО «Харківська правозахисна група» – С. 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khpq.org/files/docs/1530865045.pdf>

³⁶ Доповідь про порушення прав людини у зоні збройного конфлікту в Луганській області. Станично-Луганський сектор. / Ю. Асєєв, Я. Смелянська та ін. // ГО «Харківська правозахисна група» – С. 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khpq.org/files/docs/1530865045.pdf>

³⁷ Александр Ретивов «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 3 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/03/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-1/>

³⁸ «Обстріл Станиці Луганської: сторони звинувачують одна одну» // BBC Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/07/140702_lugansk_attack_az

³⁹ Станиця Луганская. Сутки после трагедии // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=r8qouuvvJBw>

⁴⁰ Украинские военные утверждают, что не обстреливали Станично-Луганский район и г. Северодонецк // CityNews [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.citynews.net.ua/polit/34914-ukrainskie-voennye-utverzhdayut-cto-ne-obstrelivali-stanichno-luganskiy-rayon-i-g-severodoneck-foto-video-18.html>

⁴¹ Станиця Луганская – авіаудар по жилому сектору 02.07.2014 // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=XTnBU5ZxMJo>

⁴² Російські бойовики обстріляли житлові квартали селища Станиця Луганська // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=sRYiFkaJLlq>

⁴³ Вооруженные силы Украины нанесли авіаудар по селу в Станично-Луганском районе // ТАСС [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1293380>

⁴⁴ Луганську область може бомбити російська військова авіація // Преса України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uapress.info/uk/news/show/29953/>

Трагічні події 2 липня 2014 р. – один з небагатьох епізодів російсько-української війни, навколо якого досі не вщухають суперечки і жодна зі сторін конфлікту не визнає своєї причетності до них. Незважаючи на це, обстріли Станиці Луганської і станції Кіндрашівська не можуть бути виправдані жодними міркуваннями військової необхідності. Вони суперечать нормам міжнародного гуманітарного права і однозначно є воєнним злочином.

Бойові дії навколо районного центру не вщухали. Протягом двох місяців контроль над Станицею переходив від однієї сторони до другої, бої тут тривали і вдень, і вночі. З 18 по 21 серпня українські військовослужбовці вибивали НЗФ зі Станиці Луганської і 21 серпня над районним центром замайорів український прапор⁴⁵.

Після звільнення селища у серпні 2014 р. місцеве населення було налаштоване переважно вороже до українських бійців. У всьому, що з ними трапилося, звинувачували українських солдат. Водночас і прихильність до представників НЗФ відійшла у минуле.

«Іноді зустрінеш когось, а вони плюють у наш бік. Ми їм допомагаємо, як можемо, щось привезти, або там на місці допомогти, а вони все «хунта» та «карателі». Хоча є і ті, хто дякує і просить швидше все це закінчити, але таких меншість»⁴⁶.

Певний час ідеологічне протистояння у селищі виявлялося у розмальовуванні стовпів у кольори прапорів. Місцеві охрестили це «битвою графіті»⁴⁷. Проте відкрито ні в 2014, ні на початку 2015 своєї проукраїнської позиції ніхто не демонстрував, тому що українські позиції у Станиці були хиткі і мешканці усвідомлювали: якщо повернуться бойовики – будуть проводити «чистки»⁴⁸. Ситуація у селищі залишалася складною, проте мешканці Станиці вперше за довгий час засинали не під звуку обстрілів.

⁴⁵ Над Станицей Луганской поднят украинский флаг // 0642.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/602855>

⁴⁶ Станица Луганская: первые дни после войны (фото) // 0642.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/602930>

⁴⁷ Отчет международной мониторинговой миссии о поездке в Луганскую и Донецкую области с 28 марта по 2 апреля 2016 года и с 20 по 26 июня 2016 года // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://khpg.org/ru/index.php?id=1475581147#_Toc463056301

⁴⁸ Александр Ретивов. «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 3 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/03/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-1/>

ЗЛОЧИНИ БАТАЛЬЙОНІВ «ТОРНАДО» І «ЧЕРНІГІВ»

Батальйон
«Торнадо»

1 січня 2015 р. батальйони «Торнадо» і «Чернігів» прибули у Станицю Луганську. Рота патрульної служби міліції особливого призначення «Торнадо» і підрозділ патрульної служби поліції особливого призначення МВС «Чернігів» були направлені у зону проведення Антитерористичної операції на Сході України⁴⁹, де мали виконувати завдання з протидії сепаратизму, диверсійно-розвідувальним групам противника у найгарячіших точках. Однак так звані зачистки «торнадівців» і «чернігівців» зачепили й місцеве населення. Вкрай жорстоким поведженням батальйон «Торнадо» проявив себе відносно мешканців Станично-Луганського району.

«Чернігів» базувався в селі Макарове на вул. Крупської. Там же, до речі, базувався і батальйон «Львів», але до них претензій з боку місцевих мешканців взагалі ніколи не було. Вони навіть допомагали. «Торнадо» здебільшого зайняли залізничну лікарню»⁵⁰.

Спершу члени підрозділів під час чергувань обшукували перехожих і вилучали їхні мобільні телефони, потім стало відомо про випадки незаконних затримань і «профілактичних» бесід⁵¹. Незрозумілими були й розпочаті обшуки у приватних будинках, квартирах і адміністративних будівлях. Озброєні чоловіки у камуфляжі вибивали двері, вривалися в дім, перевертали все догори дном, били і принижували господарів. Затримували чоловіків, жінок і людей похилого віку, звозили їх у підвали, де з ними жорстоко поводилися і кували⁵². Конфісковане під час обшуків майно – телефони, прикраси, меблі та апаратуру «торнадівці» і «чернігівці» привласнювали⁵³.

Неправомірні дії представників цих батальйонів, особливо «Торнадо», викликали обурення мешканців селища і підірвали авторитет військовослужбовців, які дислокувалися у Станиці. Проте непоодинокі скарги на перевищення своїх повноважень «торнадівцями» і «чернігівцями» залишалися без відповіді з боку правоохоронних органів. Хвиля невдоволення наростала, її підтримав голова Луганської обласної військово-цивільної адміністрації Геннадій Москаль, який 17 червня 2015 р. звернувся до Міністра внутрішніх справ, Начальника Ге-

Батальйон
«Чернігів»

⁴⁹ Александр Ретивов. «Русская весна» в Станице Луганской. Часть 3 // UNews.info [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unews.info/2017/03/russkaya-vesna-v-stanice-luganskoj-chast-1/>

⁵⁰ В Запорожье презентован батальон «Торнадо» (экс-Шахтерск) // Тезис ТВ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ilhZNFph8PY>

⁵¹ Батальйони «Торнадо» и «Чернигов» устроили в Станице Луганской «облаву на сепаратистов» // Антикор [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/23288-bataljony_tornado_i_chernigov_ustroili_v_stanitse_luganskoj_oblavu_na_separatistov

⁵² Доповідь про порушення прав людини у зоні збройного конфлікту в Луганській області. Станично-Луганський сектор / Ю. Асєєв, Я. Смелянська та ін. // ГО «Харківська правозахисна група» – С. 15. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khpg.org/files/docs/1530865045.pdf>

⁵³ Батальйони «Торнадо» и «Чернигов» устроили в Станице Луганской «облаву на сепаратистов» // Антикор [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/23288-bataljony_tornado_i_chernigov_ustroili_v_stanitse_luganskoj_oblavu_na_separatistov

нерального штабу ЗСУ, Секретаря РНБО України. У своєму зверненні він наголошував на необхідності роззброїти, розформувати і вивести за межі Луганської області батальйони «Торнадо» і «Чернігів»⁵⁴.

«Замість того, щоб сконцентрувати свої зусилля і дати гідну відсіч ворогу, деякі підрозділи МВС України стали на шлях скоєння злочинів, а щоб прикрити свою негідну поведінку – видають себе борцями з «уявною» контрабандою. У першу чергу це стосується батальйонів «Торнадо» і «Чернігів»⁵⁵.

У березні 2015 р. військова прокуратура відкрила кримінальне провадження і висунула звинувачення представникам батальйонів «Торнадо» і «Чернігів» щодо створення злочинної організації, вчинення насильницьких дій і вбивства. 17 червня було затримано командира батальйону «Торнадо» Руслана Онищенко та інших членів підрозділу. Батальйон було виведено за межі Станично-Луганського району та Луганської області і розформовано. 7 квітня 2017 р. суд оголосив вирок 12 колишнім «торнадівцям». Вісьмох экс-бійців, звинувачених у насильстві та катуванні, засудили до позбавлення волі від 5 до 11 років. Трьох звільнили від відбування покарання з випробувальним терміном строком на 2 роки⁵⁶.

Назвати точну кількість осіб, які постраждали від дій батальйонів «Торнадо» і «Чернігів» важко, адже більшість жертв відмовляються надавати інформацію, побоюючись за свою безпеку⁵⁷. Відомо, що у період з літа 2014 р. по кінець 2016 р. щонайменше 11 осіб зникло безвісти⁵⁸. За словами керівника апарату Станично-Луганської адміністрації Олексія Гавриша, майже 40 осіб були затримані і пройшли через «підвали» у лікарняному бомбосховищі⁵⁹.

Безумовно, злочини, скоєні спецпідрозділом «Торнадо», є порушенням міжнародного гуманітарного права. Усі подані скарги мають бути розглянуті, а злочинцям має бути винесено справедливі вирoki. Дії бійців добровольчих батальйонів «Торнадо» і «Чернігів» підірвали довіру місцевого населення до військовослужбовців і негативно вплинули на ставлення до української держави в цілому.

⁵⁴ Рота «Торнадо» – изнасилования, пытки, грабежи // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?time_continue=41&v=TJ1kScCiyC4

⁵⁵ Там само

⁵⁶ Мін'юст звільнив усе керівництво Лук'янівського СІЗО – депутат // Укрінформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2519451-minusti-zvilniv-use-kerivnictvo-lukanivskogo-sizo-deputat.html>

⁵⁷ Бойцы из «Торнадо» разгромили больницу в Станице Луганской (видео) // Подробности-ТВ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://podrobnosti.ua/2042055-batalon-tornado-s-uzhasom-vspominajut-v-stanitse-luganskoj-video.html>

⁵⁸ Доповідь про порушення прав людини у зоні збройного конфлікту в Луганській області. Станично-Луганський сектор / Ю. Асєєв, Я. Смелянська та ін. // ГО «Харківська правозахисна група» – С. 15. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khp.org/files/docs/1530865045.pdf>

⁵⁹ Бойцы из «Торнадо» разгромили больницу в Станице Луганской (видео) // Подробности-ТВ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://podrobnosti.ua/2042055-batalon-tornado-s-uzhasom-vspominajut-v-stanitse-luganskoj-video.html>

ЖИТТЯ ПІД КУЛЯМИ

Обстріли Станиці Луганської мали постійний характер і були основною причиною загибелі цивільних та пошкодження інфраструктури селища. Найбільших руйнувань містечко зазнало внаслідок обстрілів і авіаударів у 2014 р. Тоді ж було пошкоджено електричну станцію, електроопори, водо- і газопостачання. На певний час районний центр залишився без основних благ. Відновлювальні роботи через високий рівень небезпеки відкладались і станичани вимагали створити «зелений коридор» для їх проведення⁶⁰.

Через постійні загрози життю і здоров'ю персоналу припинили роботу банки, пенсійний фонд і казначейство, підприємства й організації. Населення залишилося без засобів проводити будь-які грошові операції, отримувати пенсії, зарплати, субсидії тощо. Для багатьох станичан виплати були єдиним прибутком, тому найгостріше постало питання відновлення роботи державних установ і банків. Наприкінці 2014 р. було прийнято рішення про відкриття відділень Ощадбанку у прифронтових районах Донбасу⁶¹. Тоді ж Ощадбанк повернувся і в Станицю. Охочих отримати виплати було занадто багато і люди щоранку вишикувались у величезні черги – їх потрібно було вистояти аж 3, і тоді у кращому випадку за місяць кошти видавали⁶².

Фото: pauluskp.livejournal.com

«Пенсійні туристи».
Фото: pauluskp.livejournal.com

За законодавством України громадяни, які проживають на окупованих територіях, мають право отримувати пенсії і соціальні виплати, а для цього потрібно виїжджати на підконтрольну територію і реєструватися⁶³. Так з'явилося поняття «пенсійний туризм». Тому у 2015 р. з відкриттям КПВВ у Станиці черги біля банку поповнилися «пенсійними туристами» з Луганська. Черги формувалися, починаючи з 4 ранку і сягали 600 осіб за день. Ті, хто не встигав пройти всі необхідні про-

⁶⁰ В Станицно-Луганском районе требуют срочной подачи электроэнергии // 0642.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.0642.ua/news/577093_uzhasom-vspominajut-v-stanitse-luganskoj-video.html

⁶¹ Ощадбанк переводить Донецьку та Луганську філії до Краматорська й Северодонецька та водночас посилює роботу своїх відділень у прифронтових районах Донбасу // Ощадбанк [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/press-service/news/3018408/>

⁶² Станиця Луганська. Люди. Настрої. Частина 2 // Громадське телебачення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PnkF-9kITc>

⁶³ Отчет международной мониторинговой миссии о поездке в Луганскую и Донецкую области с 28 марта по 2 апреля 2016 года и с 20 по 26 июня 2016 года // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://khpq.org/ru/index.php?id=1475581147#_Toc463056292

цедури, були змушені залишатися на ніч у селищі, а зранку – знову повертатися у чергу.

Непроста ситуація склалася і в інших сферах життя. Взимку 2014 р. в екстремальних умовах була змушена припинити свою роботу Центральна районна лікарня⁶⁴. Унаслідок обстрілів було пошкоджено стаціонарний корпус, вибито вікна, взимку від морозів полопались батареї. Персонал підтримував температуру в лікарні за допомогою обігрівачів і печей⁶⁵.

Після відновлення діяльності відчувався дефіцит як у медичних препаратах та обладнанні, так і в медичних працівниках. Наприклад, станом на кінець 2016 р. у лікарні бракувало анестезіолога, гінекологів, не працювала реанімація і відділ переливання крові, пологовий будинок. Частина персоналу живе в Луганську і щодня має проходити КПВВ⁶⁶. Поліпшилася ситуація з ліками: їх привозять волонтери і Міжнародний комітет Червоного Хреста. Зарплата часто надходить із затримками і лікарі скаржаться, бо отримують стільки ж, як і їхні колеги з інших областей України, а працюють у дуже важких умовах, іноді – небезпечних для життя.

На сьогодні у Станиці працює 3 11-річні школи: Кіндрашівська ЗОШ, Станично-Луганська СШ №2 і Станично-Луганська ЗОШ №1. Ще влітку через обстріли згоріла школа №2. Персонал та учнів школи тимчасово було переведено у приміщення типографії (7 – 11 класи) і дитячого садка (1 – 6 класи). У періоди гострої небезпеки діти навчалися дистанційно. Частина учнів, закріплених за школою, проживають у Луганську і навчаються за системою екстернату⁶⁷.

Центральна районна лікарня, Станиця Луганська.
<https://www.radiosvoboda.org/a/28111545.html>

Станично-Луганська ЗОШ №1.
Фото: <https://www.pravda.com.ua>

На відміну від лікарні, в усіх трьох школах достатньо вчителів, і зупиняти навчальний процес не доводиться. Інвентар та підручники поповнюються за рахунок пожертв з інших українських шкіл, волонтерів і військових. Щоб уберегти дітей від поранень, батьки, волонтерські організації і шкільний персонал встановлюють додатковий захист. Наприклад, у школі №1 на вікнах класів встановлено

⁶⁴ Боевики «ЛНР» захватили больницу в Станице Луганской – СНБО // 0642.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.0642.ua/news/573068>

⁶⁵ Станично-Луганська районна лікарня вже понад рік працює без вікон // Радіо Свобода Україна / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8JqIQh-xkL8>

⁶⁶ Отчет международной мониторинговой миссии о поездке в Луганскую и Донецкую области с 28 марта по 2 апреля 2016 года и с 20 по 26 июня 2016 года // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://khp.org/ru/index.php?id=1475581147#_Toc463056292

⁶⁷ «Вікно в Європу»: як змінилося життя Станиці Луганської за три роки війни // Українська правда [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2017/04/20/7141737/>

захисні щити⁶⁸. З 2015 р., коли у Станиці Луганській відновили роботу більшість підприємств, сюди потроху почали повертатися люди, а до шкіл – учні.

Працелюбні фермери зі Станиці годують свій район і сусіднє місто Луганськ протягом останніх 4-х років. Коли більшість магазинів були зачинені, особливо наприкінці 2014 – 2015 рр., люди виживали за рахунок місцевих фермерів, які під обстрілами вирощували майбутній врожай. У продовольчих магазинах були лише ті продукти, які не псувалися – їхати до Станиці через небезпеку ніхто з постачальників не хотів.

Після відкриття КПВВ до Станиці Луганської рушили тисячі мешканців із тимчасово непідконтрольних територій, яким було вигідніше і дешевше купувати їжу в селищі, ніж на окупованій території. Овочі в окупації бували дорожчі удвічі⁶⁹. Тому місцеві охоче везли свій товар на непідконтрольну територію, адже часто це для них був єдиний спосіб заробити. Проте автомобільного сполучення немає, а через пішохідний міст багато не пронесеш. Місцева влада пішла на поступки станичним підприємцям і фермерам – облаштувала невеличкий ринок біля КПВВ⁷⁰. Втім, і цього виявилось недостатньо, адже Луганськ завжди був для них місцем збуту продукції, тож обмеження, що наклалися через війну, болісно вдарили по їхньому бізнесу⁷¹. Тому фермери звертаються до місцевих і центральних органів влади, сподіваючись, що до них дослухаються і змінять наявні норми.

Безперечно, життя у Станиці Луганській складне. Мешканці зізнаються, що їм страшно, вони не знають, як переживуть наступну зиму, бояться за життя своїх дітей. Не вірять ані в допомогу українського уряду, ні у співчуття суспільства. Під обстріли повернулася й частина тих, хто виїжджав навесні і влітку 2014 р. – люди, які зіткнулися з неприйняттям і неспроможністю знайти житло і роботу в безпечних регіонах України, обрали життя у напівзруйнованому селищі під перехресним вогнем⁷². На питання журналістів, чому не виїжджають із зони конфлікту, місцеві відповідають коротко: «А куди нам їхати? Хто нас там чекає?»⁷³. Вони залишаються тут і потроху намагаються відбудувати Станицю своїми силами та з допомогою міжнародних гуманітарних місій.

⁶⁸ Там само

⁶⁹ Овочевий бізнес на прифронтовій території. Хто і навіщо штурмує КПВВ? // Радіо Свобода [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28699682.html>

⁷⁰ Дорога в «ЛНР» | Станиця Луганська // Громадське Телебачення / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=YNBwNQDaTF4>

⁷¹ <https://www.radiosvoboda.org/a/28699682.html>

⁷² Станиця Луганська. Люди. Настрої. Частина 1 // Громадське Телебачення / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=gaoUd2Bp8NU>

⁷³ «Жить нельзя выехать. Станиця Луганская» // Громадське Телебачення / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hoUI7HQpLk>

КПВВ «СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА»

У 2015 р. більшість державних і приватних установ відновили свою роботу. До Станиці повернулись втрачені колись блага, відкрилися магазини, почалися ремонтні роботи.

Наприкінці жовтня у Станиці Луганській було відкрито першій пішохідний перехід між підконтрольною Україні територією і тимчасово окупованими територіями області⁷⁴. На контрольно-пропускному пункті в'їзду-виїду з перших днів роботи почалися труднощі: кількість осіб, які хотіли перетнути КПВВ, була значно вищою, ніж його пропускна можливість. Таку кількість охочих перетнути КПВВ можна пояснити трьома факторами: перший – тісні родинні зв'язки між мешканцями Луганська і Станиці Луганської, другий – у селищі, на відміну від міста, ціни нижчі, а асортимент ширший. Третім дуже важливим чинником є й те, що оформлювати й отримувати українські пенсії та інші виплати мешканці окупованих районів можуть лише на підконтрольній Україні території.

Однак через постійні обстріли КПВВ і українських блокпостів військовослужбовці були змушені час від часу припиняти роботу пунктів пропуску, щоб уникнути жертв серед місцевого населення. Такі дні ставали справжнім жахом і для військових, і для цивільних: на солдатів нарікають через те, що КПВВ припиняє роботу і відновлює її без попередження, через постійні черги по талони і відсутність будь-яких умов. Люди, які вже перетнули КПВВ, часто не могли повернутися і годинами або й днями чекали на відкриття пунктів переходу⁷⁵. Військовослужбовці у відповідь стверджують, що бойовики також стріляють не за розкладом, а тоді, коли їм заманеться, тому про розклад відкриття і закриття КПВВ не йдеться. І нарікають на громадян, які створюють черги на небезпечних, відкритих ділянках, де легко можуть дістати поранення.

З кожним роком ситуація ускладнювалася. У 2015 р., коли відкривали КПВВ, його пропускна спроможність була розрахована на 1,5 тисячі осіб у день, але у 2017 р. цей пункт за змі-

⁷⁴ В Станице Луганской открыт первый переход на оккупированную территорию // Inforesist [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inforesist.org/v-stanitse-luganskoy-otkryit-perviy-perehod-na-okkupirovannuyu-territoriyu/>

⁷⁵ «Спать пришлось сидя, но покормили кашей: как ночуют люди, которые не прошли КПВВ» // Радіо Свобода [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/28927461.html>

Пункти обігріву, облаштовані ГУ ДСНС України у Луганській області

ну перетинали 9 – 10 тисяч осіб⁷⁶. Щоб розвантажити Станично-Луганський КПВВ, було вирішено збудувати другий пункт – у м. Золоте. Однак початкову домовленість порушили представники НЗФ, і після будівництва бойовики відмовилися пропускати людей. Тому вже 1,5 роки новозбудований пункт пропуску простоє. За словами заступника

Голови Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, проблема полягає в тому, що сторони не можуть дійти згоди.

«З технічного погляду проблеми там немає. Потрібно, щоб сторони сіли за стіл переговорів і досягли домовленостей про відкриття цього пункту, щоб люди могли його перетинати. Так само це стосується і мосту в Щасті і по суті, будь-якої дороги, яка перетинає лінію розмежування»⁷⁷.

Врешті-решт, з урахуванням ситуації, що склалося, українська сторона взялася модернізувати КПВВ у Станиці Луганській. Потроху були облаштовані укриття, коридори⁷⁸ (відмежовані проходи), пункти першої допомоги від Червоного Хреста⁷⁹, навіси і пункти обігріву⁸⁰, торговий майданчик для місцевих підприємців⁸¹. Подовжували і час роботи КПВВ: влітку з 6 ранку до 21:00, взимку – з 7.00 до 16.00 год. вечора. З настанням сутінків починаються обстріли, та й перетинати кілометровий проміжок між двома блокпостами через зруйнований міст у темну пору доби вже небезпечно.

На цей час уже завершено роботи з організації на КПВВ «Станиця Луганська» централізованої системи водопостачання та водовідведення, внутрішнього електропостачання та дитячого ігрового майданчика. Завершується будівництво укриття, навісів-накопичувачів для відвідувачів пункту пропуску. Також відбудовується автомобільна дорога, облаштовано зупинки приміського транспорту і стоянки для громадських автобусів⁸².

Однак перевантаженість КПВВ досі лишається нерозв'язаною. За даними Міністерства з тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб, КПВВ «Станиця Луганська» залишається найзавантаженішим пунктом перетину лінії розмежування станом на червень 2018 р.⁸³.

Перетин лінії розмежування на сході України у червні 2018 р. (тис. осіб)

⁷⁶ Там само

⁷⁷ Там само

⁷⁸ КПВВ «Станиця Луганська»: що відбувається на лінії розмежування // 5 канал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/kpvv-stanytsia-luhanska-shcho-vidbuvaetsia-na-linii-rozmezhuвання-156038.html>

⁷⁹ У пункті пропуску «Станиця Луганська» облаштували медичний модуль коштом Червоного Хреста // ЛОТ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lot.uadonbas.com/news/u-punkti-propusku-stanytsya-luhanska-oblashtovali-medichnij-modul-koshtom-cherwonogo-xresta>

⁸⁰ Станично-Луганський КПВВ: пропасть в полтора километра (фотогалерея) // Крым. Реалии [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.krymr.com/a/checkpoint-stanytsia-luhanska/27624577.html>

⁸¹ Дорога в «ЛНР» | Станиця Луганська // Громадське Телебачення / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=YNBwNQDaTF4>

⁸² Наприкінці серпня КПВВ «Станиця Луганська» закриють на ремонт // РБК - Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/kontse-avgusta-kpvv-stanytsya-luhanskaya-zakroyut-1533222449.html>

⁸³ Дані Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mtot.gov.ua/u-cherivni-liniyu-rozmezhuвання-na-shodi-ukrayiny-peretnulo-1-188-900-osib/>

РОЗВЕДЕННЯ СИЛ

Цивільні, котрі опинилися у пастці між протиборчими сторонами на Сході України, часто ставали випадковими жертвами чергових обстрілів. Тому виникла потреба забезпечення таких умов, які уберегли б мирне населення від наслідків воєнних дій: створити, насамперед, навколо населених пунктів зони, вільні від військовослужбовців, військової техніки, а також проникнення диверсійних і розвідувальних груп.

Унаслідок зустрічей Тресторонньої контактної групи 21 вересня 2016 р. було узгоджено документ щодо розведення сторін уздовж лінії зіткнення на Донбасі. Він передбачав створення трьох зон безпеки, до яких належать населені пункти Золоте, Петровське і Станиця Луганська. За умовами рамкової угоди розведення сил та засобів мало відбуватися через відведення їх від позицій, які вони займали на той момент, не менш ніж на 2 км у ширину і 2 км у глибину. Просування сил та засобів у зонах розведення забороняється. Умовою початку операції є верифіковане СММ ОБСЄ дотримання режиму повного припинення вогню протягом семи діб⁸⁴.

Рамкове рішення викликало хвилю обговорень у колі експертів щодо його доцільності, інструментарію, способів контролю і запобігання просуванню НЗФ далі на захід⁸⁵. Проте серед мешканців районного центру Станиці Луганської новина про розведення сил зустріла рішучий опір⁸⁶. Демонструючи свою позицію, активісти селища влаштовували мітинги, депутати районної ради писали звернення⁸⁷ і вимагали, щоб українські війська не покидали своїх позицій⁸⁸.

«Сюди одразу зайдуть бандити, які на тій стороні. Ті, хто підписує рамкові угоди, мають зрозуміти, що тут перебувають люди, чий життя зараз у небезпеці. Тому що ті діти, які на площі свято Миру відзначали і приходили у вишиванках, їх хто має захищати? Держава. Окрім території, є ще люди»⁸⁹.

Наталія Журбенко

⁸⁴ Рамочное решение Трёхсторонней контактной группы о разведении сил и средств // OSCE [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/ru/cio/266271?download=true>

⁸⁵ Разведение сторон на Донбассе: какие три зоны безопасности создали в АТО (карта) // Діпо.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.depo.ua/rus/war/rozvedennya-storin-na-donbasi-shcho-za-tri-zoni-bezpeki-stvorili-22092016090000>, Разведение сторон в АТО. Регулярная армия будет отходить по приказу, а добробаты готовятся к новой волне // Страна.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://strana.ua/articles/analysis/34829-razvedenie-storon-v-ato.html>, Будущее Донбасса. Мы стоим на пороге реализации югославского сценария – Мураев // РІА Новости Украина [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rian.com.ua/columnist/20160925/1016810106.html>, Эксперт: разведение сил в зоне АТО – это, к сожалению, эксперимент на людях // Донецкие новости [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dnews.dn.ua/news/521285>

⁸⁶ Чому зривається розведення озброєнь в «зонах безпеки» Донбасу // Діпо.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/war/chomu-zrivaetsya-rozvedennya-ozbroen-v-zonah-bezpeki-23112016090000>

⁸⁷ Депутати Станиці просять Гарбуза не виконувати рішення «Мінська» - документ // Громадське Радіо [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/ru/news/2016/10/03/deputaty-stanyci-prosyat-garbuza-ne-vykonuvaty-rishennya-minska-dokument>

⁸⁸ Ляжем под танки, но не выпустим ВСУ: жители Станицы Луганской // 057.ua / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=19mcYq2wy6E>

⁸⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=INiYVejuy7c>

Фото: УНН

Мешканці селища відновлювали розбомблені будинки та інфраструктуру, а ймовірне відведення сил залишило б районний центр без захисту. Люди ще пам'ятали наслідки перебування Станиці у «сірій зоні» і не хотіли знову потрапити туди⁹⁰. Їх підтримували і військовослужбовці, які відвойовували містечко метр за метром і відмовлялися тепер віддати цю територію бойовикам⁹¹.

Вимоги мешканців Станиці і ближніх сіл та містечок підтримав офіційною заявою голова Луганської військово-цивільної адміністрації Юрій Гарбуз: 9 жовтня було повідомлено про рішення найвищого керівництва країни вивести Станицю Луганську зі списку населених пунктів, у яких мало відбутися розведення сил⁹².

Отже, із жовтня 2016 р. Станиця перебуває під постійним захистом Збройних сил України.

⁹⁰ Чому в Станиці Луганській не хочуть розведення військ // BBC Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/11/161110_stanycya_luganska_sd

⁹¹ Станиця Луганська. Акція протеста проти отвода військ ВСУ // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=INiYVejujZc>, Розведення сил на Донбасі: інспектори ОБСЄ прибули на перевірку до Станиці Луганської // 5 канал / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xI9lNqumJVA>

⁹² Звернення голови Луганської обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації Юрія Гарбуза до Президента України та Міністра оборони України // Луганська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://loga.gov.ua/oda/press/news/zvernennya_golovi_luganskoyi_oblasnoyi_derzhavnoyi_administraciyi_kerivnika_0

ВИСНОВКИ

Районний центр і однойменне селище Станиця Луганська вже понад 4 роки живе буквально на лінії вогню. Розташування поруч із Луганськом стало причиною жорстокого протистояння між силами ЗСУ та представниками НЗФ, яке вилилось у масштабні руйнування, найбільша частина яких припали на літо 2014 р. Усього за період бойових дій на території Станиці Луганської загинув 31 мешканець селища, пошкоджено 2500 житлових будинків, серед них повністю зруйновано та не підлягає відновленню – 112.

За період окупації селища представниками НЗФ із квітня по серпень 2014 р. настрої станичан суттєво трансформувалися і проросійська колись Станиця стала «серцем миру України». З відновленням української влади у містечку почалися ремонтні роботи, з'явилася електрика, газ і вода. Однак частина Станиці перманентно обстрілюється й досі, тому цілковита відбудова житлових будинків неможлива. Мешканці селища змушені пристосуватися до нових обставин і відновлювати місцеві ферми. Вирощування та продаж овочів і фруктів рятували людей у найважчі часи, а з відкриттям КПВВ перетворилися на повноцінний бізнес. Працелюбні станичани годують не лише свій район, а й мешканців окупованого Луганська.

Незважаючи на постійні обстріли, селище потроху звикає до мирного життя. За даними перепису, на 1 січня 2017 р. кількість населення смт Станиця Луганська становила 13 391 особу⁹³ – майже як до початку війни на Сході. Сюди повертаються люди і районний центр знову оживає: ремонтуються адміністративні будівлі, саджаються дерева і відновлюється колишній добробут. Однак пам'ять про пережиті події і втрати залишиться на все життя.

Масові обстріли Станиці Луганської і станції Кіндрашівська у 2014 р., що призвели до загибелі мирних мешканців міста, є воєнним злочином відповідно до ст. 8 Римського статуту Міжнародного Кримінального Суду.

До того ж, факти завдання ударів по таких об'єктах, як школи, лікарні та міська адміністрація, зафіксовані у Станиці, також розцінюються як порушення норм міжнародного гуманітарного права.

У результаті таких обстрілів, які можуть кваліфікуватися як терористичний акт, сталися численні руйнування і пошкодження житла цивільного населення. Наразі до Європейського суду з прав людини подано скарги громадян України, які стали жертвами таких злочинів, адже було порушено право власності, гарантоване ст. 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

⁹³ Чисельність населення України станом на 1 січня 2017 року // Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2017/zb_chnn_0117.pdf

Додаток №1

Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. цивільні особи

1.	Акименко Любов Іванівна	03.08.49	02.09.14
2.	Бєрєозін Євген Миколайович	13.08.66	14.06.14
3.	Борзенко Валерій Миколайович	08.11.75	14.06.14
4.	Величко Тетяна Пантеліївна	23.03.57	19.11.14
5.	Вербовський Олександр Анатолійович	07.08.81	02.09.14
6.	Гажемон Тетяна Володимирівна	02.05.60	05.07.14
7.	Гулідова Надія Іванівна	19.10.59	11.02.15
8.	Дем'янов Денис Сергійович	09.05.86	27.07.14
9.	Єрмілов Володимир Миколайович	25.05.67	02.07.14
10.	Єрмілов Іван Володимирович	01.07.09	02.07.14
11.	Іванов Роман Валерійович	30.04.81	02.07.14
12.	Іванов Станіслав Станіславович	24.04.78	02.07.14
13.	Калінічев Альберт Геннадійович	13.04.75	25.12.14
14.	Калугін Михайло Федорович	30.01.52	02.07.14
15.	Карпенко Людмила Олександрівна	00.00.0000	03.09.14
16.	Кірносова Лідія Дмитрівна	01.04.63	02.07.14
17.	Кулівець Віталій	00.00.0000	31.08.14
18.	Луговський Павло Петрович	23.12.62	02.09.14
19.	Льова Іван Степанович	15.03.31	02.09.14
20.	Макагон Олександр Степанович	15.04.58	29.07.14
21.	Мироненко Валентина Дмитрівна	08.06.51	02.07.14
22.	Мілостных Валентина Олександрівна	20.12.36	02.09.14
23.	Олександр Павлович	00.00.0000	02.07.14
24.	Падалка Іосиф Романович	07.04.26	02.07.14
25.	Панькова Марина Вадимівна	01.03.59	06.08.14
26.	Перебейнос Андрій Валентинович	21.11.68	02.07.14
27.	Піддубна Олена Володимирівна	00.00.0000	27.07.14
28.	Раєвський Микола Борисович	17.07.51	26.07.14
29.	Редкокашина Тетяна Петрівна	12.06.53	15.09.14
30.	Редькін Анатолій Леонтійович	18.10.59	31.05.15
31.	Редькін Данііл Анатолійович	00.00.0000	31.05.15
32.	Рибак Ганна Никифорівна	24.02.28	29.07.14
33.	Святошенко Микола Григорійович	21.07.80	08.02.15
34.	Склярів Петро Миколайович	02.02.51	18.08.14
35.	Степанов Сергій Олександрович	00.00.0000	14.06.14
36.	Суліменко Федір Афанасійович	15.03.29	29.08.14
37.	Талалаєв Олександр Вікторович	28.11.67	01.09.14
38.	Талалаєва Людмила Василівна	16.08.51	18.08.14
39.	Целікова Євгенія Павлівна	15.11.36	18.08.14
40.	Чиж Олександр Никифорович	24.03.40	19.08.14
41.	Шамардін Дмитро Олександрович	05.09.69	02.07.14
42.	Шевирьова Ніна Іванівна	28.01.36	18.08.14
43.	Шестухін Вячеслав Анатолійович	06.07.88	02.09.14
44.	Шестухіна Алла Миколаївна	12.12.64	02.09.14
45.	Шумахер Ірина Олександрівна	03.08.80	11.09.14

Додаток №2

Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. військовослужбовці

1.	Алимов Руслан Миколайович	25.11.75	01.01.16
2.	Бабенко Віктор Володимирович	20.06.81	17.03.15
3.	Бабков Віталій Ігорович	13.02.88	10.07.17
4.	Балабоскін Ігор Васильович	15.03.75	04.11.15
5.	Близнюк Володимир Володимирович	28.08.88	06.09.14
6.	Вашеня Іван Петрович	06.02.75	17.06.14
7.	Гаврилов Валерій Васильович	12.04.71	08.02.15
8.	Голембійовський Руслан Михайлович	23.01.81	28.11.14
9.	Голубєв Денис Григорович	12.03.83	07.02.15
10.	Гувір Сергій Іванович	24.04.93	29.09.17
11.	Гук Андрій Мирославович	08.05.71	24.09.16
12.	Деде Дмитро Васильович	12.03.84	29.09.17
13.	Деркач Іван Степанович	08.07.66	11.09.17
14.	Дзундза Володимир Святославович	07.10.83	22.05.16
15.	Дорош Тарас Русланович	30.10.87	14.01.15
16.	Дуриба Ярослав Васильович	21.09.73	15.05.15
17.	Завальнюк В'ячеслав Вікторович	09.12.90	27.10.14
18.	Іщенко Андрій Васильович	25.01.79	16.11.14
19.	Кварцяни Михайло Андрійович	21.04.78	27.05.15
20.	Козак Мар'ян Іванович	20.07.84	03.08.15
21.	Корнелюк Богдан Олександрович	28.09.94	12.01.17
22.	Крохмаль Володимир Антонович	20.07.87	17.06.14
23.	Лагно Роман Іванович	19.07.77	09.01.15
24.	Морека Віталій Михайлович	11.09.82	31.10.14
25.	Мукомелець Руслан Аркадійович	23.03.74	16.01.16
26.	Найдьон Олександр Вікторович	07.11.84	16.11.14
27.	Осипчук Василь Петрович	15.02.63	24.03.16
28.	Павлюк Олександр Альбертович	29.05.68	03.08.15
29.	Риков Олександр Вікторович	06.12.70	28.12.15
30.	Розлуцький Ігор Васильович	25.04.91	19.11.14
31.	Рубцов Вадим Костянтинович	11.11.91	07.02.15
32.	Семчишин Андрій Євгенович	30.05.71	31.10.14
33.	Семчище Руслан Степанович	07.02.77	19.11.14
34.	Сулопаров Олександр Олександрович	25.11.78	16.01.15
35.	Тимощук Андрій Петрович	01.08.72	12.06.15
36.	Фомін Сергій Валентинович	19.08.75	11.03.16
37.	Фурик Роман Степанович	20.02.63	09.01.15
38.	Чіндяскін Євген Валерійович	29.08.80	07.02.15
39.	Чуприна Валерій Олександрович	29.12.81	17.04.16
40.	Юхимчук Віталій Васильович	21.11.87	18.11.16

Додаток №3

Загиблі у Станиці Луганській у період з 2014 по 2018 рр. учасники НЗФ

1.	Антіпін Сергій Миколайович	11.02.77	24.08.15
2.	Дерій Роман Олексійович	30.11.89	05.09.14
3.	Дубина Василь Анатолійович	10.05.82	20.08.14
4.	Караванов Микола Сергійович	02.12.91	24.08.15
5.	Касєєв Роман Володимирович	05.09.86	02.03.17
6.	Кулагін Микола Олександрович	25.09.86	06.05.14
7.	Купин Олександр Юрійович	12.05.62	09.01.15
8.	Лещинський Ярослав Леонідович	10.04.69	13.05.15
9.	Майборода Ігор Володимирович	08.04.66	09.11.14
10.	Мартинов Руслан Миколайович	05.03.81	24.08.15
11.	Мироненко Захар Миколайович	25.06.87	15.11.15
12.	Моїсєєв Олександр Миколайович	08.01.89	15.06.14
13.	Ніколаєв Віктор Володимирович	02.04.61	28.06.15
14.	Полєхін Павло Володимирович	13.07.90	24.08.15
15.	Романишин Віктор Миколайович	01.07.55	08.06.15
16.	Сухаревський Сергій Віталійович	12.11.90	03.08.15
17.	Тараненко Андрій	00.00.0000	28.11.14
18.	Тихоненков Ігор Анатолійович	28.10.63	24.08.15
19.	Яковлєв Ігор Володимирович	21.10.91	24.08.15